

Book Review

หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา

ตำราญ บุญเจริญ¹

คำนำ

หนังสือการบริหารการศึกษาเล่มนี้ แต่งขึ้นสำหรับเป็นตำราเรียน (Textbook) ของนิสิตนักศึกษาที่เรียนในสาขาบริหาร การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และเป็นคู่มือ บริหาร (Administrative Manual) สำหรับ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวบรวมความคิดรวบยอด (Concepts) หลักการ (Theories) แนวปฏิบัติ (Practices) และงานวิจัย (Research) ที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารการศึกษาไว้อย่างละเอียด

หนังสือเล่มนี้เขียนและเรียบเรียงจาก ตำราหลายเล่ม แต่เนื้อหาส่วนใหญ่มาจากงาน เขียนของศาสตราจารย์ ลูเนนเบิร์ก และ ศาสตราจารย์ออร์สันไดน์ และบางส่วนจาก งานเขียนของศาสตราจารย์เซอร์จิโอวานนี และคนอื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการ บริหารการศึกษาในเรื่องแนวคิดทั่วไป ความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี และแนว ปฏิบัติ เป็นการปูพื้นฐานของศาสตร์สาขาการ บริหารการศึกษา และยังเป็นแหล่งอ้างอิงและ คู่มือปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานทางการ บริหารการศึกษาดังกล่าวแล้วข้างต้น

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ช่วย

ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ในสามส่วนนี้ คือ ทฤษฎีการบริหารการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และ แนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษาซึ่งจะช่วย ให้ผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต และ ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีความรู้ทั้ง ในทฤษฎีและความสามารถในการปฏิบัติใน การบริหารการศึกษาเพื่อให้เป็นผู้นำทาง การศึกษาที่มีประสิทธิผลในองค์การทาง การศึกษา

สถานศึกษาทุกระดับจะประกอบ ความสำเร็จในการดำเนินงานได้จะต้องมี ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในด้านการ บริหารการศึกษาได้รากฐานสำคัญของความรู้ เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ความรู้ ด้านหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารการศึกษา หนังสือ “หลักการและทฤษฎี การบริหารการศึกษา” ของรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ได้นำเสนอหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ที่เป็นพื้นฐานซึ่งผู้บริหารด้านการศึกษาคว รับรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหาร การศึกษาและสถานศึกษาที่คนเขาทำงานใน ตำแหน่งผู้บริหาร

¹ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยนครราชสีมา

ในหนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาเป็น 4 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 แนวคิดและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร ตอนที่ 2 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา ตอนที่ 3 ทฤษฎีโครงสร้างองค์กร และตอนที่ 4 ทฤษฎีวัฒนธรรมองค์กร โดยแต่ละตอนมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร ประกอบด้วยสาระบทย่อยโดยบทที่ 1 บทนำ ได้นำเสนอความหมายของการบริหาร การบริหารกับภาวะผู้นำ นิยามของการจัดการ หลักการบริหารเบื้องต้น ทักษะของผู้บริหาร ความรับผิดชอบของผู้บริหาร ความจำเป็นของการมีผู้บริหาร คุณลักษณะของผู้นำสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ในบทนี้เป็นการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารและนิยามศัพท์ เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาในบทต่อไป ในบทที่ 2 วิวัฒนาการของการบริหารการศึกษา ในบทนี้แสดงให้เห็นประวัติศาสตร์ของการบริหารการศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเน้นไปที่ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย เนื่องจากการพัฒนาการบริหารการศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศึกษาของสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนเกิดหลักสูตรด้านการบริหารการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการบริหารการศึกษา สำหรับประเทศไทยนั้นเริ่มเปิดสอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับ

ปริญญาตรีเมื่อ พ.ศ.2497 ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยมีการพัฒนาและเติบโต ปัจจุบันมีหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนจำนวนหลายสถาบันรวมทั้งมีองค์กรด้านการบริหารการศึกษาเกิดขึ้นมาไม่นาน ประมาณไม่ถึง 100 ปี ดังนั้นในอนาคตจึงคาดได้ว่าองค์ความรู้ด้านนี้จะได้มีการพัฒนาต่อไปอีก

ตอนที่ 2 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา ในตอนนี้ประกอบด้วย 2 บทย่อย โดยบทที่ 3 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา ในบทนี้ให้ความหมายและหน้าที่ของทฤษฎี จากนั้นได้นำเสนอ (1)ทฤษฎีองค์การดั้งเดิม ประกอบด้วยทฤษฎีด้านการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ (2)ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (3)ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ประกอบด้วยทฤษฎีเกี่ยวกับแต่ละบุคคลกับองค์กร และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ทฤษฎีต่างๆ จะช่วยให้ผู้บริหารมีแนวคิดและหลักการพื้นฐานในการวิเคราะห์กับปัญหาที่เผชิญหน้า และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่อการตัดสินใจในการแก้ปัญหา ในบทที่ 4 ทฤษฎีระบบในบทนี้ นำเสนอความหมายของระบบแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะผู้บริหารเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทฤษฎีระบบพื้นฐาน ทศนเชิงระบบของการบริหารสถานศึกษา ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในการออกแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอสนับสนุนและข้อคัดค้านการพิกผู้นำสถานศึกษา ในบทนี้จึงให้

แนวคิดว่าการบริหารการศึกษานั้นแตกต่างจากการบริหารด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม เพราะสถานศึกษาเป็นองค์กรบริหารสาธารณะ จึงไม่สามารถใช้แนวทางการบริหารด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมมาใช้ได้ทั้งหมด แม้ว่าจะมาจากทฤษฎีพื้นฐานทางเดียวกันก็ตาม

ตอนที่ 3 ทฤษฎีโครงสร้างองค์การ แบ่งออกเป็น 2 บท คือ บทที่ 5 และ บทที่ 6 โดยทั้งสองบทนี้เป็นทฤษฎีโครงสร้างองค์การที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นกล่าวถึงแนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การ โครงสร้างองค์การการบริหารรูปแบบ (1) ระบบราชการ (2) แบบมีส่วนร่วม (3) แบบยอมความ (4) แบบกลไกและอินทรีย์ และ (5) แบบโครงสร้างและยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ และโครงสร้าง โครงสร้างสถานศึกษาในฐานะระบบสังคม และข้อเสนอแนะและข้อคัดค้านการบริการแบบสถานศึกษาเป็นฐาน ในบทนี้จึงมีแนวคิดในการออกแบบโครงสร้างองค์การให้เหมาะกับการบริหารศึกษานั้น

ตอนที่ 4 ทฤษฎีวิวัฒนาการองค์การ ในตอนนี้แบ่งเป็น 2 บทย่อยได้แก่ บทที่ 7 ทฤษฎีวิวัฒนาการองค์การ ได้กล่าวถึงธรรมชาติของวิวัฒนาการองค์การ การสร้างการทะนุบำรุง และการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการองค์การ ข้อเสนอแนะผู้บริหารในการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการองค์การและผลของวิวัฒนาการองค์การ สิ่งที่น่าสนใจมากในบทนี้ได้แก่ ผลการวิเคราะห์วิวัฒนาการของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง ที่แบ่งวิวัฒนาการของสถานศึกษา

เป็น 4 แบบ ได้แก่ (1)วิวัฒนาการองค์การแบบครอบครัว (2)วิวัฒนาการองค์การแบบเครื่องจักร (3)วิวัฒนาการองค์การแบบโรงมหรสพ และ(4)วิวัฒนาการองค์การแบบร้านจำหน่ายตุ๊กตาผี ในบทนี้จึงให้แนวคิดในการเผชิญหน้ากับวิวัฒนาการประเภทต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้เป็นวิวัฒนาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญเติบโตขององค์การและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบทที่ 8 ทฤษฎีบรรยากาศองค์การ ได้กล่าวถึงความหมายบรรยากาศแบบเปิดและปิด ลักษณะของสถานศึกษา สุขภาพดีและไม่ดี วิธีการประเมินสภาพแวดล้อมสถานศึกษาสมบูรณ์แบบโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ใช้วัดคุณภาพสถานศึกษา อุดมการณ์การควบคุมนักเรียนและข้อเสนอแนะและข้อคัดค้านการรับรองสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศ จุดเด่นในบทนี้ได้แก่ ให้แนวคิดและหลักการของบรรยากาศองค์การที่เหมาะสมกับสถานศึกษา และวิธีการประเมินบรรยากาศเพื่อปรับปรุงให้สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมการสร้างคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษานั้น

หนังสือเล่มนี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่งตรงนี้ผู้เขียนได้รวบรวมองค์การความรู้มาจากนักวิชาการและหน่วยงานด้านการบริการ การจัดการ การศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศจำนวนมาก รวมทั้งการนำเสนอในแต่ละบทมีการอ้างอิงคำที่มาจากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ดังนั้นจึงทำให้ผู้อ่านได้รับทราบ หลักการทฤษฎีด้านการบริหารการศึกษาที่

ยอมรับในระดับสากล และสามารถนำความรู้
ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา
สถานศึกษา รวมทั้งการแก้ปัญหาในด้านการ
บริหารการศึกษาได้ โดยสรุปแล้วหนังสือเล่ม

นี้จำเป็นทั้งตำราเรียนในสาขาวิชาการบริการ
ศึกษาและคู่มือผู้บริหารสำหรับผู้บริหาร
การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ความที่
ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในคำนำอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

สุนทร โคตรบรรเทา. (2552). **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน